

ธรรมาภิบาลในสังคมไทย

ธรรมาภิบาลมักเป็นที่รู้จักของผู้คนที่มีการศึกษาสูง แต่คนชายขอบจำนวนมากยังไม่ทราบว่าธรรมาภิบาลคืออะไร อาจเคยได้ยินคำนี้แต่อาจไม่ทราบความหมาย แท้จริงเป็นคำสองคำคือ ธรรม และ อภิธรรม คำว่า ธรรม เป็นเรื่องธรรมชาติ ความจริงหรือศีลธรรมความดี ส่วนคำว่า อภิบาล เป็นเรื่องเกี่ยวกับการปกครองหรือการบริหารกิจการบ้านเมือง รวมกันแล้วธรรมาภิบาลหมายถึง การปกครองอย่างมคุณธรรมหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ในสมัยโบราณครั้งพุทธกาล เชื่อว่าผู้ปกครองที่ดีต้องมีคุณธรรม ในแผ่นดินที่ปกครองด้วยกษัตริย์หรือราชา ต้องมีทศพิธราชธรรมปรากฏในพระสูตร ปรากฏพระคาถาว่า “ทานี สीलํ ปริจจาคํ อาชชวํ มทุทวํ ตปํ อภิกโรธํ อวิหีสถจ ขนตัญญ อวิโรธนํ”¹ หรือ ทานี สीलํ ปริจจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ควรเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความเที่ยงธรรม รวม 10 ประการ (ทศ แปลว่า 10) สำหรับกษัตริย์หรือพระเจ้าแผ่นดินที่เป็นจักรพรรดิที่ดีต้องมีจักรวรรดิวัตร 12 ประการ² ได้แก่ 1) ควรอนุเคราะห์คนในและนอกราชสำนักให้มีความสุข ไม่ปล่อยให้ปลงละเลย 2) ผูกมิตรกับประเทศอื่น 3) อนุเคราะห์พระบรมวงศานุวงศ์ 4) ควรเกื้อกูลนักบวช พอค่า และประชาชน 5) ควรอนุเคราะห์ชาวชนบท 6) อุปการะบรรพชิตผู้มีศีล 7) ควรอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 8) ชักนำให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรมอันดี 9) ให้ผู้ประกอบอาชีพทุจริตหันมาประกอบสัมมาอาชีพ 10) ศึกษาธรรมให้รู้แจ้ง 11) ไม่เสด็จไปในสถานที่มิควรไป และ 12) มิควรปรารถนาลาภอันมิควรได้ จะเห็นได้ว่า การปกครองอย่างมีคุณธรรมมีมาแต่โบราณแล้ว

ในยุคปัจจุบันมักมีการเรียกดุสิตธานีหรือการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยผู้ปกครองที่มีคุณธรรม ผู้มีอำนาจจากการทำรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ต่างมีนโยบายส่งเสริมธรรมาภิบาลต่างๆที่มีตัวแบบที่ดีอยู่แล้วในบ้านเมือง แต่ไพร่ฟ้าประชาชนไม่ทำตาม เรามีในหลวงที่แสนประเสริฐ แต่มีข้าราชการบริหารส่วนมากแสนเลว บางคนเลวกว่าสุนัขทรงเลี้ยงเสียอีก

ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546³ โดยกำหนดว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย 7 ประการ ประกอบด้วย 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ลดขั้นตอนการทำงานที่ไม่จำเป็น 5) ทันทต่อสถานการณ์ 6) สนองตอบต่อประโยชน์ของประชาชน และ 7) มีการประเมินผลการดำเนินงาน แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมา กลับมีการเรียกดุสิตธานีเสียอีกยิ่งยั้งขึ้น แสงสว่างกฤษฎีกาดังกล่าวใช้ไม่ได้ผล

ปัจจุบันได้มีผู้เสนอให้นำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ขององค์การสหประชาชาติมาใช้แทนพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวแล้ว⁴ เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลขององค์การสหประชาชาติมีความหมายครอบคลุมทั้งหลักธรรมทางศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งจะช่วยให้การทำงานของทุกภาคส่วนดีขึ้น เป็นประโยชน์แก่ชาติมาก ทว่าหลักธรรมาภิบาลขององค์การสหประชาชาติประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วม (2) ยึดหลักนิติธรรม (3) โปร่งใส (4) ตอบสนองทันการ (5) เห็นชอบร่วมกัน (6) เสมอภาค (7) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และ (8) ความรับผิดชอบ จะดีกว่าของเดิมอย่างไร ไม่ลองไม่รู้ครับ

รศ.ดร.บุญจง ขาวสิทธิวงษ์

เอกสารอ้างอิง

1. วิกีพีเดีย. 2558. ทศพิศราชธรรม. ค้นจาก <http://th.wikipedia.org> เมื่อ 2 มกราคม 2558.
2. หอจดหมายเหตุอัครมณฑลกรุงเทพฯ. 2558. วัฒนธรรมการเมืองการปกครอง. ค้นจาก <http://haab.catholic.or.th> เมื่อ 2 มกราคม 2558.
3. สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2546. พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. ค้นจาก <http://kodmhai.com> เมื่อ 2 มกราคม 2558.
4. คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม. 2557. ธรรมนูญของไทย. ข่าวคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม 7 (86). หน้า 3.